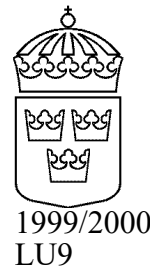

Lagutskottets betänkande

1999/2000:LU9

Aktiebolags förvärv och överlåtelser av egna aktier

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 1999/2000:34 om aktiebolags förvärv och överlåtelser av egna aktier jämte tre med anledning av propositionen väckta motioner.

I propositionen föreslås att publika aktiebolag, vars aktier är noterade vid en börs eller annan reglerad marknad, skall få förvärva och överlåta egna aktier. Sådana förvärv skall enligt förslaget ske på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad eller genom ett förvärvs-erbjudande riktat till aktieägarna. Överlåtelse av egna aktier skall ske enligt bestämmelserna om nyemission eller på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad. För förvärv och överlåtelse av egna aktier på en marknad utanför EES skall det krävas tillstånd av Finansinspektionen.

Förslaget innebär att förvärv av egna aktier inte får ske med större belopp än att det även efter förvärvet finns täckning för bolagets bundna egna kapital. Bolagets innehav av egna aktier skall dessutom få utgöra högst en tiondel av samtliga aktier i bolaget. Om bolaget har förvärvat egna aktier i strid med lagens bestämmelser, skall aktierna enligt förslaget avyttras inom sex månader. Beslut om förvärv och överlåtelse av egna aktier skall enligt förslaget fattas av bolagsstämman eller, efter stämmans bemyndigande, av styrelsen.

I syfte att minimera riskerna för missbruk av de föreslagna reglerna föreslås bl.a. åtgärder mot kursmanipulation och förbud mot korttidshandel.

I propositionen föreslås också utvidgade möjligheter för publika försäkringsaktiebolag att förvärva och överlåta egna aktier. Propositionen innehåller vidare regler om hur redovisning av egna aktier skall ske.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 10 mars 2000.

I ärendet har inkommit två skrivelser, en från OM Stockholmsbörsen AB och Näringslivets Börskommitté samt en från Svenska Fondhandlareföreningen och Svenska Bankföreningen.

Utskottet tillstyrker bifall till propositionen och avstyrker motionerna.

Till betänkandet har fogats två reservationer.

I proposition 1999/2000:34 föreslår regeringen (Justitiedepartementet) – efter hörande av Lagrådet – att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
2. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
3. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
4. lag om ändring i insiderlagen (1990:1342),
5. lag om ändring i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,
6. lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
7. lag om ändring i lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet,
8. lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554),
9. lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag,
10. lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

Lagförslagen har intagits som bilaga till betänkandet.

Motionerna

1999/2000:L11 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att utredningsarbetet med de s.k. 3:12-reglerna bedrivs så att förslag, som innebär att även icke-noterade privata aktiebolag kan återköpa egna aktier, föreläggs riksdagen senast under 2001.

1999/2000:L12 av Stig Rindborg m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insiderreglerna och företagens information till värdepappersmarknaden,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring att privata aktiebolag snarast ges möjlighet att förvärva och överlåta aktier i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:L13 av Rolf Åbjörnsson m.fl. (kd) vari yrkas att riksdagen avslår proposition 1999/2000:34.

Utskottet

Inledning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 1999/2000:34 Förvärv av egna aktier jämte tre motioner som har väckts med anledning av propositionen. I ärendet har inkommit två skrivelser, en från OM Stockholmsbörsen AB och Näringslivets Börskommitté samt en från Svenska Fondhandlareföreningen och Svenska Bankföreningen.

År 1990 tillkallade regeringen en kommitté, Aktiebolagskommittén, med uppdrag att göra en översyn av aktiebolagslagen (1975:1385). Regeringens

uppdrag till Aktiebolagskommittén omfattade två delar. Kommittén hade först att lägga fram förslag till de ändringar i aktiebolagslagen som var föranledda av den europeiska integrationen och Sveriges närmande till EU. I den delen har kommittén fullgjort sitt uppdrag, vilket resulterat i ändrad lagstiftning. Sålunda har bestämmelserna om bundna aktier i aktiebolagslagen, bankaktiebolagslagen och försäkringsrörelselagen upphört att gälla den 1 januari 1993 (prop. 1992/93:68, bet. LU14).

Vidare har efter förslag av Aktiebolagskommittén, genom ändringar i aktiebolagslagen m.fl. lagar, beslutats att aktiebolagen skall delas in i två kategorier, nämligen publika aktiebolag och privata aktiebolag. De publika aktiebolagen kan, till skillnad från de privata, vända sig till allmänheten för att skaffa kapital. Aktiekapitalet skall i ett publikt aktiebolag uppgå till minst 500 000 kr och i ett privat aktiebolag till minst 100 000 kr. De nya reglerna trädde i huvudsak i kraft den 1 januari 1995 (prop. 1993/94:196, bet. LU32).

Den andra delen av Aktiebolagskommitténs arbete avsåg att överväga frågor som främst rör aktiebolagets kapital och finansiella instrument, aktiebolagets organisation och aktieägarnas minoritetsskydd. År 1995 överlämnade kommittén delbetänkandet (SOU 1995:44) Aktiebolagets organisation. På grundval av betänkandet beslutades våren 1998 ändringar i aktiebolagslagens regler om styrelse, bolagsstämma, revision och skadestånd. Ändringarna, som trätt i kraft den 1 januari 1999, syftar bl.a. till en förstärkning av ägarfunktionen och ett effektivare resursutnyttjande i företagen (prop. 1997/98:99, bet. LU26).

Under senare delen av 1990-talet har Aktiebolagskommittén överlämnat tre delbetänkanden, (SOU 1997:22) Aktiebolagets kapital, (SOU 1997:168) Vinstutdelning i aktiebolag samt (SOU 1999:36) Likvidation av aktiebolag. Aktiebolagskommitténs slutbetänkande skall avges under år 2000, och kommitténs slutmål är en helt ny aktiebolagslag.

Till grund för förslagen i förevarande proposition ligger dels Aktiebolagskommitténs år 1997 överlämnade delbetänkande om aktiebolagets kapital, dels den inom Justitiedepartementet utarbetade promemorian Redovisning vid förvärv och överlåtelse av egna aktier. Betänkandet har remissbehandlats, och promemorian behandlades vid ett remissmöte sommaren 1999.

Förslagen i förevarande proposition aktualiserar också inkomstskattefrågor och frågor om uttag av kupongskatt. Dessa frågor tas upp i regeringens proposition 1999/2000:38, som innevarande vår behandlas av skatteutskottet i betänkande 1999/2000:SkU12.

Aktiebolags förvärv av egna aktier behandlas i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv (77/91/EEG). Direktivet omfattar endast de publika aktiebolagen. Frågan om förvärv av egna aktier i sådana bolag över huvud taget skall vara tillåtna överlämnas till varje medlemsstat att själv besluta om. Av direktivet följer bl.a. att förvärv av egna aktier som huvudregel skall kunna ske endast efter tillstånd av bolagsstämman. Vidare gäller att förvärv av egna aktier inte får leda till att bolagets nettotillgångar efter förvärvet understiger summan av aktiekapital och icke utdelningsbara reserver samt att det nominella värdet av ett bolags sammanlagda innehav av egna aktier inte får överstiga 10 % av

bolagets aktiekapital. Medlemsstaterna är oförhindrade att uppställa strängare begränsningar än vad direktivet fordrar.

Samtliga EU-länder utom Sverige tillåter att publika aktiebolag förvärvar egna aktier på de villkor som bestäms av EG-direktivet. I svensk rätt gäller emellertid sedan år 1895 ett förbud för aktiebolag att förvärva egna aktier.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att publika aktiebolag, vars aktier är noterade vid en börs eller annan reglerad marknad, skall få förvärva och överlåta egna aktier. Sådana förvärv skall enligt förslaget ske på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad eller genom ett förvärvserbjudande riktat till aktieägarna. Överlåtelse av egna aktier skall ske enligt bestämmelserna om nyemission eller på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad. För förvärv och överlåtelse av egna aktier på en marknad utanför EES skall det krävas tillstånd av Finansinspektionen.

Enligt förslaget får förvärv av egna aktier inte ske med större belopp än att det efter förvärvet finns täckning för bolagets bundna egna kapital. Förvärvet skall inte heller få ske med så stort belopp att det med hänsyn till bolagets eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt strider mot god affärssed. Ett bolag skall endast få förvärva egna aktier som är helt betalda. Bolagets innehav av egna aktier skall få utgöra högst en tiondel av samtliga aktier i bolaget. Om ett aktiebolag har förvärvat egna aktier i strid med lagens bestämmelser, skall aktierna avyttras inom sex månader. Sker inte det, skall aktierna förklaras ogiltiga och aktiekapitalet sättas ned med aktiernas nominella belopp. Om en sådan nedsättning skulle strida mot gällande bestämmelser om lägsta tillåtna aktiekapital, skall bolaget träda i likvidation. Beslut om förvärv och överlåtelse av egna aktier skall fattas av bolagsstämman eller, efter stämmans bemyndigande, av styrelsen.

I syfte att minimera riskerna för missbruk av de föreslagna reglerna föreslås i propositionen att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om de handelsregler som en börs eller en auktoriserad marknadsplats skall ha vid aktiebolags förvärv och överlåtelser av egna aktier. Aktiemarknadsbolag skall skriftligen anmäla innehav av egna aktier och ändringar i innehavet till Finansinspektionen för anteckning i insiderregistret. Förbudet mot korttidshandel i insiderlagen (1990:1342) utvidgas till att omfatta även ett aktiemarknadsbolags handel med egna aktier. Ett aktiemarknadsbolag som förvärvar eller överlåter egna aktier skall anmäla förvärvet eller överlåtelser till svensk börs eller auktoriserad marknadsplats där aktierna är noterade. Uppgifter om förvärvet eller överlåtelser skall offentliggöras i den omfattning och på det sätt regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen föreskriver.

Ett svenskt värdepappersinstitut skall, med stöd av lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, även i fortsättningen få förvärva egna aktier och aktier i moderbolag för att underlätta rörelsen. Beslut om ett sådant förvärv skall enligt förslaget fattas av bolagsstämman eller, efter bemyndigande, av styrelsen. Det totala innehavet av aktier som får innehas med stöd av lagen om

värdepappersrörelse och aktiebolagslagen skall inte få överstiga en tiondel av samtliga aktier i bolaget. Värdepappersinstitutens förvärv av aktier med stöd av lagen om värdepappersrörelse skall inte omfattas av anmälningsskyldigheten eller förbudet mot korttidshandel i insiderlagen.

Bolagets egna aktier skall enligt förslaget inte berättiga till del i bolagets vinst eller andra utbetalningar enligt aktiebolagslagen och inte heller medföra rätt att delta i nyemission. Däremot skall de berättiga till nya aktier i samband med fondemission. Liksom hittills skall ett aktiebolag inte ha rätt att teckna egna aktier eller att ta egna aktier som pant.

I propositionen föreslås också utvidgade möjligheter för publika försäkringsaktiebolag att förvärva och överlåta egna aktier.

Propositionen innehåller vidare regler om hur redovisning av egna aktier skall ske. Enligt förslaget får egna aktier inte tas upp som tillgång i balansräkningen. Utbetalningar och inbetalningar till bolaget i samband med förvärv och överlåtelser av egna aktier skall inte resultatföras utan föras direkt mot fritt eget kapital och inte påverka bundet eget kapital. I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysningar om innehav av egna aktier, bl.a. om det antal egna aktier som bolaget innehar och den betalning som har erlagts vid förvärvet av aktierna.

Det bör enligt propositionen inte införas några särskilda redovisningsregler avseende kortsiktiga innehav av egna aktier. Bankaktiebolag, försäkringsaktiebolag och andra finansiella aktiebolag skall redovisa egna aktier enligt samma principer som aktiebolag i allmänhet.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 10 mars 2000.

Allmänna överväganden

Utskottet kan konstatera att det i svensk rätt sedan år 1895 gäller ett förbud för aktiebolag att förvärva egna aktier. Senare har också tillkommit ett förbud för dotterföretag att förvärva aktier i moderbolaget. Det ursprungliga motivet för förbudet att förvärva egna aktier var att skydda bolagets borgenärer. Ett bolags förvärv av egna aktier kan få samma effekter som en återbetalning till aktieägarna i samband med en nedsättning av aktiekapitalet. Genom förbudet mot förvärv av egna aktier har man velat förhindra att de begränsningar som gäller vid nedsättning av aktiekapitalet kringgås. Under senare tid har förbudet främst motiverats med att förvärv av egna aktier kan medföra risk för spekulation och stödköp i egna aktier.

Mot nu angiven bakgrund innebär förslaget om en rätt för vissa aktiebolag att förvärva egna aktier en principiell nyhet i svensk rätt.

I motion L13 av Rolf Åbjörnsson m.fl. (kd) framhålls att det begränsade personliga ansvaret i aktiebolag medför att höga krav måste uppställas för skydd av bolagets kapital. Förslaget om att aktiebolag skall kunna förvärva egna aktier utgör enligt motionärerna ett brott mot själva aktiebolagsidén och bör avvisas utifrån såväl systematiska som marknadsekonomiska principer. Förvärv av egna aktier tenderar nämligen att stärka företagsledningens makt i förhållande till aktieägarna. Motionärerna anser vidare att nuvarande möjligheter att återföra överskottsmedel till aktieägarna, tillsammans med förändrade skatteregler, är en bättre metod att motverka inlåsning av kapital i före-

tagen. Sammantaget anser motionärerna att övervägande skäl talar för att förslaget inte bör genomföras. I motionen yrkas sålunda att riksdagen avslår propositionen.

Utskottet vill peka på att de senaste årens positiva utveckling inom svenskt näringsliv har inneburit att stora vinster ackumulerats i många aktiebolag. Detta jämte en del större företagsöverlåtelser har gett upphov till överlikviditet i bolagen. Till överlikviditeten kan, som framhålls i propositionen, ha bidragit att näringslivet inte har tillgång till lämpliga medel att överföra intjänade vinstmedel till aktieägarna. Syftet med de föreslagna lagändringarna, vilket också framhålls i motionen, är att ge företagen bättre förutsättningar att återföra överskottsmedel till aktieägarna. I motsats till motionärerna anser utskottet att nuvarande instrument som därvid står till aktiebolagens förfogande, såsom vinstutdelning enligt 12 kap. aktiebolagslagen och nedsättning av aktiekapitalet enligt 6 kap. aktiebolagslagen, inte alltid är ändamålsenliga. De flesta företag strävar nämligen efter en stabil och långsiktig vinstutdelningspolitik, trots variationer i intjäningsförmåga. Såvitt avser nedsättning av aktiekapitalet är förfarandet dessutom både förhållandevis långsamt och administrativt krångligt. Genom den föreslagna reformen skapas enligt utskottets mening möjligheter till en mer effektiv användning av bolagens kapital.

Härutöver kan, som framhålls i propositionen, på goda grunder antas att en möjlighet för aktiebolagen att förvärva och överlåta aktier som de själva emitterat bidrar till ett mer effektivt utnyttjande av näringslivets resurser, vilket i förlängningen kan vara samhällsekonomiskt fördelaktigt. Därtill kommer att aktiebolagens förvärv av egna aktier möjliggör en bättre anpassning till aktieägarnas önskemål än vad vinstutdelning gör.

I sammanhanget finns enligt utskottet också skäl att erinra om att samtliga övriga EU-länder tillåter publika aktiebolag att både förvärva och överlåta egna aktier. Om de svenska bolagen inte ges samma möjligheter som sina utländska konkurrenter, kan detta innebära konkurrensnackdelar.

Vidare kan utskottet för sin del inte finna att en möjlighet för vissa publika aktiebolag att förvärva egna aktier skulle strida mot några grundläggande principer inom aktiebolagsrätten. Inte heller från systematiska eller marknadsmässiga utgångspunkter kan utskottet se några hinder mot att förslaget genomförs. Som framgår av propositionen kan de risker som är förenade med förvärv av egna aktier undvikas genom en lämplig utformning av regelsystemet.

Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att fördelarna med den reform som nu föreslås är betydande, samtidigt som riskerna med densamma kan minimeras. Utskottet tillstyrker därför bifall till propositionens förslag och avstyrker motion L13.

Utskottet övergår därefter till att ta upp de frågor som behandlas i en i ärendet inkommen skrivelse från Svenska Fondhandlareföreningen och Svenska Bankföreningen. I skrivelsen uppmärksammas utskottet på vissa konsekvenser av de i propositionen framlagda förslagen för värdepappersinstitutens handel med egna aktier enligt lagen om värdepappersrörelse.

Som nämnts föreslås i propositionen att det totala innehavet av aktier som skall få innehas med stöd av bestämmelserna i lagen om värdepappersrörelse och med stöd av aktiebolagslagen inte skall få överstiga en tiondel av samtliga aktier i bolaget. Enligt föreningarna innebär regeln för värdepappersinstitutens del att utrymmet att förvärva egna aktier i värdepappersrörelsen inte kan utnyttjas fullt ut. Föreningarna vill därför se att värdepappersinstitutens handel med egna aktier undantas från nämnda 10-procentsregel. Vidare kritiserar föreningarna propositionens förslag om att beslut om förvärv av egna aktier skall fattas av bolagsstämman, vilket enligt föreningarnas mening för värdepappersinstitutens egenhandel ter sig både krångligt och onödigt. I skrivelsen påpekas också att förslaget om att bolagets egna aktier inte skall ges företrädesrätt till nya aktier vid nyemission medför särskilda problem för aktierna i en värdepappersrörelse, vilka enligt föreningarna bör bibehållas sitt värde och ges rätt att delta i emissioner. När det gäller redovisningsreglerna anför i skrivelsen att värdepappersinstitutens egenhandel bör kunna redovisas över resultaträkningen, liksom andra finansiella omsättningstillgångar.

Utskottet vill peka på att det av propositionen framgår att såväl regeln om att innehavet av egna aktier får utgöra högst en tiondel av samtliga aktier i bolaget som bestämmelsen om att beslut om förvärv och överlåtelse av egna aktier skall fattas av bolagsstämman följer av EG:s andra bolagsrättsliga direktiv. Att bolagets egna aktier inte medför rätt att delta i nyemission följer enligt propositionen av förbudet för aktiebolag att teckna egna aktier, vilket också ligger i linje med nämnda EG-direktiv. Vad beträffar redovisningsreglerna framgår av propositionen att en särbestämmelse för värdepappersbolagen skulle kräva ytterligare utredning. Det kan dock, anför det, inte uteslutas att praxis och uttalanden i internationella sammanhang mera konsekvent kommer att innebära att egna aktier i handelsverksamhet tas upp som en tillgång med åtföljande resultatföring. I så fall bör enligt propositionen frågan om redovisning av egna aktier i värdepappersrörelse prövas på nytt.

Utskottet har inte underlag för att inom ramen för förevarande ärende göra några särskilda uttalanden om behovet av att överväga en annan utformning av ifrågavarande regler såvitt avser värdepappersinstitutens handel med egna aktier. Från utskottets sida förutsätts emellertid att regeringen följer tillämpningen av nu föreslagna regler bl.a. för värdepappersinstitutens vidkommande och, om det visar sig påkallat, tar initiativ till lämpliga åtgärder.

Utskottet övergår därmed till att under skilda rubriker ta upp övriga frågor som har aktualiserats genom motionerna eller som annars har tilldragit sig utskottets uppmärksamhet.

Åtgärder mot missbruk

I propositionen föreslås olika åtgärder för att undvika missbruk av den nu föreslagna möjligheten för aktiebolag att förvärva egna aktier. Förslagen i denna del gäller åtgärder mot kursmanipulation, ändringar i insiderlagen samt krav på information och offentliggörande av förvärv och överlåtelse av egna aktier.

Vad först beträffar åtgärderna mot kursmanipulation förutsätts i propositionen att utformningen av handelsreglerna vid börserna kommer att ske i nära samarbete mellan börserna och Finansinspektionen. För att garantera att Finansinspektionen får ett reellt inflytande över handelsreglerna föreslås att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen skall få meddela föreskrifter om de handelsregler som en börs eller en auktoriserad marknadsplats skall ha vid aktiebolags handel med egna aktier. En bestämmelse härom föreslås i 4 kap. 2 § lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet.

Beträffande insiderlagen, finns bestämmelser om förbud att handla med aktier och andra finansiella instrument på värdepappersmarknaden och skyldighet att lämna uppgifter om sådana instrument. Finansinspektionen övervakar att bestämmelserna i insiderlagen efterlevs. I 4 § insiderlagen finns bestämmelser om det s.k. handelsförbudet. Förbudet gäller den som har anställning, uppdrag eller annan befattning som normalt innebär att han eller hon får kännedom om omständigheter av betydelse för kursen på finansiella instrument och som på grund härav har fått information eller kunskap om en icke offentliggjord omständighet som är ägnad att väsentligt påverka kursen på finansiella instrument, s.k. insiderinformation. I propositionen konstateras att handelsförbudet är tillämpligt när aktiebolag handlar med egna aktier.

Personer som enligt insiderlagen anses ha insynställning i ett aktiemarknadsbolag är skyldiga att skriftligen anmäla innehav av aktier i bolaget och förändringar i innehavet till Finansinspektionen. Uppgifterna registreras i det s.k. insiderregistret som förs av Finansinspektionen. Registret syftar till att motverka missbruk av förtrolig information, att tjäna som underlag för Finansinspektionens kontrollerande och brottsutredande verksamhet samt att förse aktiemarknaden och massmedierna med information om berörda personers värdepapperstransaktioner. Underlåtenhet att anmäla uppgifter till insiderregistret kan leda till att den försumlige tvingas betala en särskild avgift. I propositionen föreslås att aktiemarknadsbolag skriftligen skall anmäla innehav av egna aktier och ändringar i innehavet till Finansinspektionen för anteckning i insiderregistret. Åtgärden bidrar till att öka genomlysningen och förbättra förutsättningarna att ingripa mot missbruk.

För vissa av de personer som omfattas av anmälningsskyldighet enligt insiderlagen gäller också ett förbud mot korttidshandel. Om en sådan person förvärvar aktier i bolaget, får aktierna i princip överlåtas tidigast tre månader efter förvärvet. Överträdelse av detta förbud kan också leda till att den försumlige tvingas betala en särskild avgift. Även förbudet mot korttidshandel i insiderlagen föreslås i propositionen utvidgat till att gälla vid ett aktiemarknadsbolags handel med egna aktier.

När det gäller kraven på information och offentliggörande av förvärv av egna aktier föreslås, genom en ny bestämmelse i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument, att ett aktiemarknadsbolag som förvärvar eller överlåter egna aktier skall anmäla förvärvet eller överlåtelsen till svensk börs eller auktoriserad marknadsplats där aktierna är noterade. En sådan anmälan bör enligt propositionen innehålla uppgift om när förvärvet eller överlåtelsen ägde rum, antal aktier som förvärvats eller överlåtits, det pris som betalats per aktie eller, i förekommande fall, det högsta eller lägsta pris som betalats

per aktie. Finansinspektionen föreslås få rätt att – efter regeringens bemyndigande – föreskriva i vilken omfattning och på vilket sätt uppgifter om förvärvet eller överlåtelsen skall offentliggöras.

I motion L12 av Stig Rindborg m.fl. (m) betonas vikten av att insiderhandeln kringgärdas av kraftfulla regler. Särskilt när det gäller tillämpningen av bestämmelsen om handelsförbud är det enligt motionärerna betydelsefullt att regeringen och Finansinspektionen, efter den nya lagstiftningens ikraftträdande, noga följer utvecklingen på värdepappersmarknaden för att snabbt kunna ingripa med åtgärder om så skulle behövas. I motionen begärs ett tillkännagivande om insiderreglerna och företagens information till värdepappersmarknaden (yrkande 1).

Utskottet delar motionärernas uppfattning om betydelsen av effektiva och kraftfulla regler mot missbruk av de bestämmelser som nu föreslås i fråga om aktiebolags förvärv och överlåtelser av egna aktier. Såvitt utskottet kan bedöma är de lagändringar som föreslås i propositionen i syfte att förhindra missbruk utformade på ett sätt som är ägnat att behålla förtroendet för värdepappersmarknaden. Bestämmelserna i insiderlagen övervakas av Finansinspektionen, och utskottet utgår från att såväl regeringen som Finansinspektionen noga följer tillämpningen även av nu föreslagna lagregler. Vidare vill utskottet påminna om att insiderlagen för närvarande är föremål för en översyn inom Finansdepartementet och att en proposition om en ny insiderlagstiftning beräknas föreläggas riksdagen senare i vår. Om det redan då skulle finnas underlag som motiverar ytterligare lagändringar i syfte att förhindra missbruk, utgår utskottet från att regeringen i det sammanhanget framlägger sådana förslag.

Något tillkännagivande från riksdagens sida i hithörande frågor är mot den angivna bakgrunden enligt utskottets mening inte behövligt. Utskottet avstyrker med det anförda yrkande 1 i motion L12.

OM Stockholmsbörsen AB och Näringslivets Börskommitté kritiserar i en i ärendet inkommen skrivelse den i propositionen föreslagna bestämmelsen i 1 kap. 7 § aktiebolagslagen. Bestämmelsen innebär att ett bolags egna aktier inte skall medräknas vid tillämpningen av bestämmelser i lag eller bolagsordningen som förutsätter att någon eller några innehar en viss andel av aktierna eller rösterna i bolaget. Som exempel nämns i propositionen de s.k. flaggningsreglerna i lagen om handel med finansiella instrument. I skrivelsen anförts att konsekvenserna av ifrågavarande regel på andra områden än aktiebolagslagens är otillfredsställande belysta, och som exempel nämns anmälningskyldigheten enligt insiderlagen. I skrivelsen ifrågasätts om inte den i 1 kap. 7 § aktiebolagslagen föreslagna bestämmelsen därför bör få verkan endast för aktiebolagslagen.

Utskottet kan konstatera att Lagrådet har uttalat sig beträffande ifrågavarande bestämmelse och därvid anför att det inte är lätt att överblicka samtliga tänkbara situationer där bestämmelsen blir tillämplig. Trots detta framstår principen, enligt Lagrådets mening, som naturlig och den valda lösningen som godtagbar. Vidare vill utskottet återigen påminna om att insiderlagen är föremål för en översyn inom Finansdepartementet och att en proposition om en ny insiderlagstiftning har aviserats. Utskottet utgår därför från att

regeringen följer tillämpningen av bestämmelsen i 1 kap. 7 § aktiebolagslagen och, om en ändring av bestämmelsen skulle var påkallad, i lämpligt sammanhang tar initiativ till erforderliga ändringar.

I skrivelsen uppmärksammar OM Stockholmsbörsen AB och Näringslivets Börskommitté även det i propositionen framlagda förslaget om en bestämmelse i lagen om finansiella instrument avseende skyldighet för aktiemarknadsbolag att anmäla förvärv eller överlåtelse av egna aktier till den börs eller auktoriserade marknadsplats där aktierna är noterade (4 kap. 6 §). I skrivelsen uttalas farhågor för att Finansinspektionens föreskrifter utformas på ett sätt som kan medföra praktiska och materiella svårigheter för börshandeln och de enskilda bolagen. För att undvika problem bör det, enligt vad som anförs i skrivelsen, vara tillräckligt om information om en dags handel med ett bolags egna aktier offentliggörs först nästkommande börsdag före börsens öppnande. Något behov av att erhålla information efter varje enskild affär under en handelsdag föreligger heller inte från marknaden.

Utskottet förutsätter att ifrågavarande föreskrifter utformas på ett sätt som inte onödigtvis försvårar för börshandeln och bolagen och finner inte skäl till några ytterligare uttalanden med anledning av ifrågavarande skrivelse.

Privata aktiebolags förvärv av egna aktier

Som tidigare redovisats innebär regeringens förslag att möjligheten att förvärva och överlåta egna aktier begränsas till sådana publika aktiebolag, vars aktier är noterade vid en börs eller annan reglerad marknad.

Ana Maria Narti m.fl. (fp) förespråkar i motion L11 att även icke-noterade privata aktiebolag skall kunna förvärva egna aktier. En sådan reform skulle bl.a. underlätta ägar- och generationsskiften i företag där de ägare som vill stanna kvar i företaget saknar möjlighet att lösa ut dem som önskar lämna företaget. Vidare skulle riskkapitalförsörjningen i småföretag underlättas. Motionärerna anser att pågående utredningsarbete bör bedrivas på ett sådant sätt att förslag härom kan föreläggas riksdagen senast år 2001. Riksdagen bör enligt motionärerna begära förslag härom.

Även i motion L12 av Stig Rindborg m.fl. (m) hemställs att riksdagen hos regeringen skall begära förslag till sådan ändring att privata aktiebolag snarast ges möjlighet att förvärva och överlåta egna aktier. Enligt motionärerna är möjligheten att förvärva egna aktier än mer angelägen för de privata aktiebolagen än för de publika. Dessutom saknar de invändningar som kan göras gällande mot de publika bolagens affärer med egna aktier bäring på de privata företagen (yrkande 2).

Med anledning av motionerna vill utskottet framhålla att de publika aktiebolagens behov av att kunna förvärva egna aktier är av annat slag än det behov som privata aktiebolag kan ha. De publika aktiebolagens behov torde framför allt ha samband med intresset av att åstadkomma ett effektivt resursutnyttjande. I privata aktiebolag framträder nyttan med förvärv av egna aktier framför allt i samband med ägarskiften, och bolagets medel kan därvid användas för att köpa ut en delägare. Även när det gäller olägenheterna med förvärv av egna aktier föreligger skillnader mellan publika och privata aktiebolag. Den kanske vanligaste invändningen mot att aktiebolag skall ges rätt

att förvärva egna aktier, dvs. risken för kursmanipulationer, gäller sålunda enbart för de publika aktiebolagen.

Därutöver skiljer sig de skatterättsliga konsekvenserna. De särskilda regler som gäller för beskattning av aktieägare som i betydande omfattning varit verksam i ett fåmansföretag har därvid betydelse. I propositionen upplyser regeringen att en särskild utredare har tillkallats för att se över reglerna för beskattning av aktieägare i fåmansbolag. I uppdraget ingår bl.a. att se över den skattemässiga behandlingen av förvärv av egna aktier i privata bolag eller sådana publika bolag som inte omfattas av det föreliggande lagförslaget. Utredningsuppdraget skall vara avslutat senast den 31 oktober 2001 (dir. 1999:72).

Utskottet konstaterar att föreliggande förslag om att endast vissa publika bolag för närvarande skall kunna återköpa egna aktier delvis har sin bakgrund i de särskilda regler som gäller för beskattning av ägare i fåmansföretag. Som framgår av proposition 1999/2000:38 är det först när det finns ett nytt system för beskattning av aktieägare som i betydande omfattning varit verksam i fåmansföretag som frågan om återköp i privata och i sådana publika bolag som inte omfattas av de nu föreslagna reglerna om återköp kan lösas.

Vidare kan utskottet konstatera att regeringen i 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) uttalat att regeringen så snart det är möjligt avser att återkomma till frågan om möjlighet för privata aktiebolag att återköpa egna aktier.

Mot denna bakgrund anser utskottet att motionerna L11 och L12 yrkande 2 inte bör föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd. Motionsyrkandena avstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på propositionen*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1999/2000:L13 antar regeringens förslag till
dels lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
dels lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
dels lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
dels lag om ändring i insiderlagen (1990:1342),
dels lag om ändring i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,
dels lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
dels lag om ändring i lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet,
dels lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554),
dels lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag,
dels lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag,

res. 1 (kd)

2. beträffande *åtgärder mot missbruk* att riksdagen avslår motion 1999/2000:L12 yrkande 1,
3. beträffande *privata aktiebolag* att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:L11 och 1999/2000:L12 yrkande 2.

res. 2 (m, fp)

Stockholm den 8 februari 2000

På lagutskottets vägnar

Tanja Linderborg

I beslutet har deltagit: Tanja Linderborg (v), Marianne Carlström (s), Stig Rindborg (m), Karin Olsson (s), Henrik S Järrel (m), Nikos Papadopoulos (s), Elizabeth Nyström (m), Marina Pettersson (s), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Anders Berglöv (s), Viviann Gerdin (c), Ana Maria Narti (fp) och Raimo Pärssinen (s).

Reservationer

1. Avslag på propositionen (mom. 1)

Kjell Eldensjö (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "motion L13" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna anser utskottet att regeringens förslag om möjlighet för vissa aktiebolag att förvärva egna aktier kan ses som ett brott mot själva aktiebolagsidén. Associationsformen förutsätter nämligen en rågång mellan förvaltningsledning och aktieägare, samtidigt som den nu föreslagna reformen innebär en förstärkning av företagsledningens makt i förhållande till aktieägarna. Vidare medför det begränsade personliga ansvaret i aktiebolag att höga krav måste uppställas till skydd av bolagets kapital. Härtill kommer att bolagens agerande på marknaden efter reformens genomförande oundvikligen innebär att aktiernas värde påverkas på ett otillbörligt sätt.

Enligt utskottets mening är det syfte med ifrågavarande förslag som anges i propositionen, nämligen att motverka inläsning av kapital i företagen, i och för sig lovvärt. Som anförts i motionen skulle emellertid nuvarande möjligheter att återföra överskottsmedel till aktieägarna, tillsammans med förändrade skatteregler, utgöra en bättre metod att motverka nämnda inläsningseffekter. Sammanfattningsvis talar, enligt utskottets mening, övervägande skäl för att förslaget inte bör genomföras.

Mot den angivna bakgrunden anser utskottet att riksdagen, med bifall till motion L13, bör avslå samtliga de i propositionen framlagda lagförslagen.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1999/2000:LU9

1. beträffande *avslag på propositionen*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:L13 avslår de i proposition 1999/2000:34 framlagda lagförslagen,

2. Privata aktiebolag (mom. 3)

Stig Rindborg (m), Henrik S Järrel (m), Elizabeth Nyström (m), Berit Adolfsson (m) och Ana Maria Narti (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "Motionsyrkandena avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är en möjlighet för de privata aktiebolagen att förvärva egna aktier än mer angelägen än för de publika bolagen. En sådan möjlighet skulle, som framhålls i motionen, nämligen underlätta ägar- och generationsskiften i företag där de ägare som vill stanna kvar i företaget saknar möjlighet att lösa ut dem som önskar lämna företaget. Vidare skulle riskkapitalförsörjningen i småföretag underlättas. Härtill kommer att de invändningar som kan riktas mot de publika bolagens affärer med egna aktier, såsom risken för kursmanipulationer, inte alls gör sig gällande mot de privata företagen. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning om angelägenheten av att de privata aktiebolagen får samma möjligheter att förvärva och överlåta egna aktier som de publika bolagen. Utredning med förslag om de mindre företagens situation har sedan lång tid aviserats utan andra resultat än retoriska utspel. Pågående utredningsarbete bör, enligt utskottets mening, bedrivas på ett sådant sätt att förslag kan föreläggas riksdagen under fjärde kvartalet 2000.

Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen, med bifall till motionerna L11 samt L12 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *privata aktiebolag*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:L11 och 1999/2000:L12 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Motionerna	2
Utskottet	2
Inledning.....	2
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	4
Allmänna överväganden	5
Åtgärder mot missbruk	7
Privata aktiebolags förvärv av egna aktier.....	10
Hemställan	11
Reservationer.....	12
1. Avslag på propositionen (kd).....	12
2. Privata aktiebolag (m, fp).....	13
Bilaga Propositionens lagförslag	14